

บทที่ 2

บทนิยามต่าง ๆ

บทนิยาม (definition) ถ้าดูกันเพียงผิวเผินก็ไม่น่าจะมีความสำคัญมากนัก แต่เมื่อได้พิจารณาโดยต่องแท้แล้วก็มีความสำคัญมากทีเดียวเพราะในการบัญญัติกฎหมาย ถ้าใช้คำที่มีความหมายธรรมดาเป็นที่เข้าใจกันโดยปกติทั่วไป ก็ไม่จำเป็นต้องมีบทนิยาม แต่ถ้าต้องการให้ถ้อยคำมีความหมายแตกต่างไปจากความหมายธรรมดาที่เข้าใจกันโดยทั่วไปแล้วกฎหมายนั้นก็จำเป็นจะต้องบัญญัติบทนิยามไว้เพื่อให้ถ้อยคำนั้นมีความหมายตรงกับเจตนารมณ์แห่งกฎหมายนั้น และบทนิยามนี้อาจจะมีความหมายกว้าง หรือแคบกว่าที่เข้าใจกันโดยปกติทั่วไปก็ได้

ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า บทนิยามได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้ถ้อยคำมีความหมายตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น ๆ ฉะนั้นจะนำเอาบทนิยามของกฎหมายฉบับหนึ่งไปใช้กับกฎหมายอีกฉบับหนึ่งมิได้ ตัวอย่างเช่น ประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา 1 ให้คำนิยามคำว่า “ที่ดิน” หมายความว่าพื้นที่ดินทั่วไปและให้หมายความรวมถึงภูเขา ห้วย หนอง คลอง บึง ทางลำนํ้า ทะเลสาป เกาะ และที่ชายทะเลด้วย

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 4 ให้คำนิยาม คำว่า

“ผลิต” หมายความว่า เพาะ ปลูก ทำ ผสม ปรุง แปรสภาพ เปลี่ยนรูป สังเคราะห์ทางวิทยาศาสตร์และให้หมายความรวมถึงการแบ่งบรรจุ หรือรวมบรรจุด้วย

“จำหน่าย” หมายความว่า ขาย จ่าย แจก แลกเปลี่ยนให้

ประมวลกฎหมายอาญาก็มีบทนิยามไว้เช่นกัน และได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ดังนี้

มาตรา 1 (1) “โดยทุจริต” หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น

ฉะนั้นโดยทุจริต “ตามมาตรา 1 (1) จึงมีองค์ประกอบดังนี้

1. เพื่อแสวงหาประโยชน์
2. เป็นประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย
3. สำหรับตนเองหรือผู้อื่น

1. คำว่า “ประโยชน์” หมายความว่า ประโยชน์ที่เป็นทรัพย์สิน และมีใช้ทรัพย์สินด้วยประโยชน์ในทางทรัพย์สิน เช่น ทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ เงินทอง เป็นต้น ส่วนประโยชน์ที่มีใช้ทรัพย์สิน เช่น จำเลยที่ 1 และที่ 2 สมคบกันหลอกลวงโจทก์ว่า จำเลยที่ 2 เป็นนายเซว่ง แซ่กู่ เจ้าของที่ดิน

ตาม น.ส. 3 จนโจทก์หลงเชื่อ และทำหนังสือรับรองหลักทรัพย์กับยื่นขอประกันตัว ก. ต่อศาล แม้จะไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับประโยชน์เป็นทรัพย์สินแต่อย่างใด แต่ก็เป็นการทำให้ ก. ได้รับประโยชน์ โดยการทำหนังสือรับรองหลักทรัพย์นั้นไปยื่นต่อศาลจนได้ประกันตัวไปเป็นการแสวงหาประโยชน์ สำหรับผู้อื่นแล้วจึงถือว่าจำเลยกระทำโดยทุจริต (คำพิพากษาฎีกาที่ 863/2513)

การแสวงหาประโยชน์นั้นจะทำให้ผู้อื่นเสียหายหรือไม่ มิใช่ข้อสำคัญ

2. เป็นประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หมายความว่า ผู้แสวงหาประโยชน์นั้น ไม่มีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์นั้นตามกฎหมาย

3. สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หมายความว่าผู้แสวงหาประโยชน์ต้องการเอาประโยชน์เป็นของตนเองหรือเป็นของผู้อื่นก็ได้

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

จำเลยใช้มีดจี้ขู่บังคับให้เขาขับรถยนต์และเขาได้ขับรถยนต์ให้ตามบังคับ พอเขาโดยหนีจำเลย ก็ขับรถยนต์ต่อไปเพื่อหนีไม่ให้ถูกทำร้ายและถูกจับ เมื่อพ้นไปแล้วก็จอดรถทิ้งไว้ข้างทาง ศาลฎีกา ตัดสินว่าจำเลยไม่เคยมีจิตเป็นโจร ไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1683/2500)

จำเลยเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่จัดบัญชีสัตว์พาหนะ ได้ทำบัญชีนั้น เป็นเท็จตามคำร้องของลูกบ้าน แม้จะไม่ได้รับสินจ้างรางวัล แต่ทำให้ลูกบ้านได้รับประโยชน์ นำ ไปใช้อ้างต่อตำรวจที่ยึดโคนั้น นับเป็นการแสวงหาประโยชน์สำหรับผู้อื่นแล้ว จึงถือได้ว่าจำเลย ปฏิบัติหน้าที่ที่ทุจริต มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 157 และ มาตรา 162 (1) (คำ พิพากษาฎีกาที่ 1051/2505)

จำเลยยอมให้ผู้เสียหายร่วมประเวณีมีสิ่งตอบแทน แต่ผู้เสียหายผิดข้อตกลงจำเลยไม่พอใจ จึงทำร้ายผู้เสียหาย แล้วเอาเป็นผู้เสียหายไปทิ้งที่ปลักน้ำ โดยไม่นำเอาไปเป็นประโยชน์ส่วนตนหรือ ผู้อื่นแสดงว่าจำเลยไม่มีเจตนาประสงค์เอาทรัพย์(แสวงหาประโยชน์) การเอาเป็นของผู้เสียหายไปทิ้ง จึงไม่มีความผิดฐานชิงทรัพย์ ส่วนไฟฉายที่ผู้เสียหายให้จำเลยไปส่องทาง จำเลยเอาไปไม่มีความผิด ฐานชิงทรัพย์เช่นกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ 216/2509)

จำเลยที่ 2 เอาปืนของ ค.ไป เพื่อต่อสู้อัดขวางมิให้ ค. จับจำเลย มิได้เจตนาลัก จำเลย ที่ 2 ส่งปืนให้จำเลยที่ 1 ค.เข้าแย่งปืน จำเลยที่ 1 ไม่ยอมให้ เพื่อมิให้เกิดเหตุร้าย ต่อมาจำเลย ที่ 1 ปฏิเสธว่าไม่ได้เอาปืนไว้และไม่ให้คืน ไม่พอฟังว่าจำเลยที่ 1 เจตนาทุจริตลักปืน ไม่เป็นลัก ทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1657/2520)

มาตรา 1 (2) “ทางสาธารณะ” หมายความว่า ทางบก หรือทางน้ำสำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟ และทางรถรางที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย ฉะนั้น “ทางสาธารณะ” ตาม มาตรา 1 (2) จึงมีองค์ประกอบดังนี้

1. ทางบกหรือทางน้ำ
2. สำหรับประชาชนใช้ในการจราจร และให้หมายความรวมถึงทางรถไฟและรถราง ที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย

ทางบก หมายถึงทางสำหรับคนเดินหรือทั้งคน และยานพาหนะเดิน วิ่ง ลากจูง รวมทั้งทางรถไฟ ทางรถราง ที่มีรถเดินสำหรับประชาชนโดยสารด้วย

ทางน้ำ ได้แก่แม่น้ำลำคลองต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากธรรมชาติย่อมเป็นทางสาธารณะ

ข้อสังเกต

1. ไม่ว่าจะเป็ทางบกหรือทางน้ำจะต้องเป็นทางที่ประชาชนใช้ในการจราจรจริง ๆ
2. ทางบกหรือทางน้ำ ที่เอกชนทำขึ้นเมื่อมีการอุทิศให้เป็นทางสาธารณะ แล้วก็ยอมถือเป็นทางสาธารณะด้วย

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คลองที่เจ้าของที่ดินขุดขึ้น แม้จะมีผู้อื่นใช้เรือเข้าออกมานาน แต่เจ้าของมิได้อุทิศให้เป็นทางสาธารณะนั้น ไม่ใช่ทางสาธารณะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1186/2500)

ที่ดินของจำเลยเป็นที่ดินมือเปล่า มีทางพิพาทมาไม่น้อยกว่า 40 ปี สาธารณะชนใช้เดินเข้าออก ต่อมาได้ใช้เป็นทางชักลากไม้มาประมาณ 20 ปี ตั้งแต่เจ้าของเดิมก่อนจำเลย ไม่มีการหวงห้าม ดังนี้พฤติการณ์ที่ปล่อยให้สาธารณะชนใช้ทางในที่ดินเป็นประจำชัดแจ้งถึงขนาดชักลากไม้กันมานาน ไม่มีการหวงห้ามสงวนสิทธิใด ๆ เลยแม้ทางนี้จะเกิดในที่ดินของเอกชนซึ่งในขณะนี้ เป็นของจำเลย ก็ถือได้ว่าเป็นการอุทิศโดยปริยายให้เป็นทางสาธารณะแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 1020/2503)

คลองหรือคูที่เจ้าของที่ดินขุดขึ้น เมื่อเจ้าของมิได้อุทิศให้เป็นสาธารณะ แม้จะยอมให้ประชาชนใช้ในการสัญจรไปมาบ้างก็ไม่ทำให้กลายเป็นทางสาธารณะ ฉะนั้น ถึงแม้เจ้าของจะทำท่าบ หรือคันดินปิดกั้นก็ไม่มีผลปิดกั้นทางสาธารณะ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1020 - 1021/2505)

ที่พิพาทเป็นทางเดิน คนใช้มา 40-50 ก่อนตกเป็นของจำเลยและอยู่ในเขตที่ดินของจำเลย

เมื่อจำเลยมิได้สละสิทธิครอบครองให้เป็นทางสาธารณะ จึงมิใช่เป็นทางสาธารณะแต่เป็นการระงับยอม ซึ่งแม้จะใช้ได้เป็นบางฤดูกาล ก็ไม่ทำให้การระงับยอมสิ้นไป (คำพิพากษาฎีกาที่ 217/2509)

มาตรา 1 (3) “สาธารณสถาน” หมายความว่าสถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

ตามมาตรา 1 (3) มีองค์ประกอบดังนี้

1. สถานที่ใด ๆ
2. ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้

สถานที่ใด ๆ หมายความว่าถึง อาคารบ้านเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง หรือที่ว่างเปล่ามีขอบเขตก็ได้แต่ข้อสำคัญสถานที่นั้นประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ เช่น ร้านค้าในขณะเปิดขายของเป็นสาธารณะสถานตามมาตรา 1 (3) เป็นสถานที่ที่ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1362/2508)

สถานที่หนึ่งอาจเป็นสาธารณะสถานในขณะหนึ่ง แต่อาจไม่ใช่สาธารณะสถานในอีกขณะหนึ่งก็ได้ เช่น โรงภาพยนตร์ ในเวลาฉายภาพยนตร์เป็นสาธารณะสถาน เพราะประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ แต่ในเวลาไม่เปิดฉายภาพยนตร์ปิดโรงภาพยนตร์ ในขณะนั้นย่อมไม่ใช่สาธารณะสถาน

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

สถานที่เกิดเหตุที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเล่นการพนันโดยไม่ได้รับอนุญาต เป็นร้านขายกาแฟ ประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ จึงเป็นสาธารณสถาน ต้องด้วยข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 มาตรา 6 ตอนท้าย จึงมิให้สันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้เข้าเล่นด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1732/2516)

ถนนซอยในที่ดินเอกชนซึ่งแบ่งให้เช่าปลูกบ้านประชาชนชอบที่จะเข้าออกติดต่อกันได้ เป็นสาธารณสถานการเอารถยนต์จอดขวางกั้นไม่ให้รถข้างในออกจากซอยได้ไม่เป็นความผิดตาม มาตรา 310 แต่การที่ไม่ยอมถอยรถให้รถข้างในออกได้เป็นการรังแกข่มเหงตาม มาตรา 397 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1908/2518)

หญิงมีป้ายหมายเลขติดที่อกเสื้อนั่งคอยในห้องกระจกบัง นั่งในห้องโถงบัง ในโรงแรม เพื่อให้ชายเลือกไปร่วมประเวณี เป็นการแสดงออกด้วยกิริยาในที่สาธารณสถาน เป็นการแนะนำตัวตาม พระราชบัญญัติปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2503 มาตรา 5 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2075 ถึง

ห้องโถงในสถานการค้าประเวณี เวลารับแขกมาเที่ยวเป็นสาธารณสถานซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ พลตำรวจมีอำนาจค้นโดยไม่ต้องมีหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 93 จำเลยขัดขวางเป็นความผิดตามมาตรา 140 ตำรวจจับได้ ตามมาตรา 78 (3) (คำพิพากษาฎีกาที่ 883/2520)

มาตรา 1 (4) “เคหสถาน” หมายความว่าที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น เรือน โรง เรือ หรือแพ ซึ่งคนอยู่อาศัยและให้หมายความรวมถึงบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย จะมีรั้วล้อมหรือไม่ก็ตาม

สถานที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัย เช่น เรือน โรง เรือ หรือแพ จะต้องเป็นที่ที่คนอยู่อาศัยจริงๆ ถ้าไม่มีคนอยู่อาศัยต่อไปแล้ว (หมายถึงทิ้งไว้ให้ร้างไม่มีคนอยู่อาศัยตลอดไป) ย่อมไม่ใช่เคหสถาน แต่ถ้ายังมีคนอยู่อาศัยแต่บางครั้งออกไปธุระหรือทำงาน หรือปิดใส่กุญแจไว้ชั่วคราวก็ยังคงเป็นเคหสถาน

“รวมถึงบริเวณของที่ซึ่งใช้เป็นที่อยู่อาศัยนั้นด้วย” หมายถึงบริเวณหรือสถานที่ที่ต่อเนื่องกับที่ซึ่งคนใช้เป็นที่อยู่อาศัยเช่น เล้าไก่ แม้จะไม่ใช่ที่ซึ่งคนใช้เป็นที่อยู่อาศัยก็จริงแต่อยู่ห่างจากเรือนผู้เสียหายประมาณ 1 เมตร แม้จะแยกออกไปต่างหากจากตัวเรือน ก็ยังอยู่ในที่ดินของโรงเรือน ซึ่งมีรั้วกันอยู่ด้วย มิใช่อยู่ในที่ซึ่งเป็นบริเวณต่างหากจากโรงเรือนซึ่งใช้เป็นที่คนอยู่อาศัย จำเลยลักไก่ในเล้าซึ่งอยู่ในบริเวณที่อยู่อาศัยจึงเป็นการลักทรัพย์ในเคหะสถานที่จำเลยเข้าไปโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นความผิดตามมาตรา 335 (8) ด้วย (คำพิพากษาฎีกาที่ 393/2509 ประชุมใหญ่) นอกชานเรือนซึ่งต่อเนื่องกับตัวเรือน ไม่ว่าจะมียุทธกรรมหรือไม่ ก็นับว่าเป็นที่ซึ่งอยู่ในบริเวณเกี่ยวเนื่องกับเคหสถาน จึงเป็นเคหะสถาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 133/2477) รั้วบ้านเป็นขอบเขตเคหสถาน ไม่ใช่เคหสถาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 522/2475)

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

ที่ดินมีรั้วสังกะสีล้อมรอบ มีคอกสุกร 80 ตัว อยู่ด้านตะวันตก มีห้องพักคนงานอยู่ด้านเหนือ มีห้องแถวอยู่ด้านใต้ สำหรับคนงานอยู่อาศัย เป็นที่เก็บรักษาสุกรโดยเฉพาะ เป็นที่พักอาศัยชั่วคราวเพื่อดูแลสุกรเป็นอันดีรับรอง คอกสุกรจึงไม่ใช่บริเวณของที่อยู่อาศัยไม่เป็นเคหสถาน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1250/2520)

ห้องแถวสองชั้น ชั้นล่างเป็นร้านขายของชั้นบนเป็นห้องนอน ถือได้ว่าใช้อยู่อาศัยทั้งชั้นบนชั้นล่าง จำเลยข่วนระเบิดทำให้ฝาบาน ประตูบาน กระจกช่องลมชั้นล่างเสียหายเป็นความผิดตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 222 และ 218 (คำพิพากษาฎีกาที่ 605/2521)

มาตรา 1 (5) “อาวุธ” หมายความว่ารวมถึงสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ แต่ได้ใช้หรือเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ

ตามบทบัญญัติข้างต้น คำว่า “อาวุธ” สามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งซึ่งเป็นอาวุธโดยสภาพ
2. สิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ แต่

2.1 ได้ใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ

2.2 สิ่งซึ่งบุคคลมีเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ

1. **สิ่งซึ่งเป็นอาวุธโดยสภาพ** เช่น ปืน หอก ดาบ ขวาน มีด ลูกกระเบิด เป็นต้น ปืนที่ไม่อาจใช้ยิงทำอันตรายแก่ชีวิตและวัตถุได้ก็เป็นอาวุธปืนตามพระราชบัญญัติอาวุธปืนฯ และเป็นอาวุธโดยสภาพพาเข้าไปในเมืองเป็นความผิดตาม มาตรา 371 (คำพิพากษาฎีกาที่ 1903/2520)

2. **สิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพ** หมายถึงสิ่งซึ่งตามปกติไม่มีลักษณะเป็นอาวุธ แต่

2.1 ได้ใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ เช่น ไม้ยาว 5 ฟุต โคนโต 10 นิ้ว ตอนกลางและปลายโต 8 นิ้วครึ่งนั้นเป็นอาวุธ อาจใช้ทำร้ายถึงตายได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 36/2503) หรือเหล็ก - ชะแลง เป็นต้น ถ้าได้นำไปใช้ประทุษร้ายร่างกายจนถึงสาหัสแล้วสิ่งนั้นก็เป็นอาวุธได้ กล่าวคือตามสภาพของสิ่งนั้นไม่ใช่อาวุธแต่ได้มีผู้นำไปใช้ประทุษร้ายจนถึงอันตรายสาหัสแล้วจึงจะถือว่าเป็นอาวุธ

2.2 สิ่งซึ่งบุคคลมีเจตนาจะใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ สิ่งนี้ก็เช่นกันมิได้เป็นอาวุธโดยสภาพ แต่ผู้กระทำความเจตนาจะนำไปใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธ เช่น เหล็กขูดซาร์ป ถ้าผู้กระทำความผิดนำติดตัวไปในการกระทำความผิด ก็ถือได้ว่าผู้กระทำความเจตนาจะใช้เหล็กขูดซาร์ป ประทุษร้ายร่างกายผู้อื่นถึงอันตรายสาหัสอย่างอาวุธได้ หรือจำเลยชักสัวออกมาจะทำร้ายในการปล้นเป็นการปล้นทรัพย์โดยมีอาวุธติดตัวไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 340 วรรค 2 (คำพิพากษาฎีกาที่ 2009/2522)

ข้อสังเกต

1. ในบทนิยามสิ่งซึ่งไม่เป็นอาวุธโดยสภาพจะต้องพิจารณาว่าใช้ประทุษร้ายร่างกาย ถึงอันตรายสาหัสได้หรือไม่ ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าสามารถใช้ประทุษร้ายร่างกายถึงอันตรายสาหัสได้ ก็ถือว่าเป็นอาวุธ เช่น ไม้พาย ถือตามสภาพเป็นเครื่องใช้สำหรับเรือชนิดหนึ่ง เมื่อนำมา

ใช้เป็นเครื่องประหารในการชิงทรัพย์ จึงเป็นอาวุธ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1026/2466) และคำพิพากษาฎีกาที่ 603/2467)

ไม้จริงขนาดยาว 2 คอก โตะเท่าแขนตามธรรมดาย่อมเห็นได้ว่าไม้จริงขนาดนี้สามารถจะทำร้ายร่างกายแตกหักบุบสลายได้ถึงสาหัสเมื่อจำเลยใช้ไม้นี้ขู่เจ้าทรัพย์ ไม้นี้จึงเป็นอาวุธ (คำพิพากษาฎีกาที่ 849/2496)

หนังสือตึกนั้น ตามธรรมดาเป็นของสำหรับเด็กยิงอะไรเล่น เมื่อไม่ปรากฏว่าอาจใช้ทำร้ายร่างกายได้ถึงสาหัส ผิดแผกไปจากธรรมดาแล้วไม่ใช่อาวุธ (คำพิพากษาฎีกาที่ 886/2492)

ไฟฉายที่ใช้ในการปล้นทรัพย์ เมื่อไม่ปรากฏว่าใหญ่และยาวเท่าใด จะอนุมานเอาว่าเป็นเครื่องประหาร อันสามารถจะใช้กระทำแก่ร่างกายได้ถึงอันตรายสาหัสเป็นอาวุธไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1311/2493)

2. อย่างไรจึงจะเป็นอันตรายสาหัสนั้นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 297 ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. ตาบอด หูหนวก ลิ้นขาด หรือเสียมานประสาท (ประสาททางไตกลืน)
2. เสียอวัยวะสืบพันธุ์ หรือความสามารถสืบพันธุ์
3. เสียแขน ขา มือ เท้า นิ้ว หรืออวัยวะอื่นใด
4. หน้าเสียโฉมอย่างติดตัว
5. แห้งลูก
6. จิตพิการอย่างติดตัว
7. ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บเรื้อรังซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต

8. ทุพพลภาพ หรือป่วยเจ็บด้วยอาการทุกขเวทนา เกินกว่ายี่สิบวัน หรือจนประกอบกรรมกิจตามปกติไม่ได้เกินกว่ายี่สิบวัน

มาตรา 1 (6) “ใช้กำลังประทุษร้าย” หมายความว่าทำการประทุษร้ายแก่ร่างกายหรือจิตใจของบุคคลไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพ หรือด้วยวิธีอื่นใด และให้หมายความรวมถึง การกระทำใดๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขจัดขึ้นได้ ไม่ว่าจะโดยใช่ยาทำให้มีเมาสกดจิต หรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

จากบทนิยามตามกฎหมายข้างต้น ใช้กำลังประทุษร้ายจะต้องเป็นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. ทำการประทุษร้าย แก่ร่างกายหรือจิตใจของบุคคลไม่ว่าจะทำด้วยใช้แรงกายภาพ หรือด้วยวิธีอื่นใด

2. การกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่ว่าจะโดยไชยาทำให้มีนเมา สะกดจิตหรือใช้วิธีอื่นใดอันคล้ายคลึงกัน

การประทุษร้ายโดยใช้แรงกายภาพ หมายถึงการใช้กำลังทางกาย เช่น ตบ ตี ต่อย เตะ เป็นต้น โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงว่าผู้ถูกประทุษร้ายร่างกายจะมีบาดแผลหรือไม่ เช่น จำเลยจับมือ และกอดเด็กหญิงผู้เสียหาย อายุ 14 ปี ถือว่าเป็นการใช้แรงกายภาพซึ่งเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายตามความหมายของมาตรา 1 (6) แล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 501/2503)

การประทุษร้ายด้วยวิธีอื่นใด เช่น ใช้ไฟฟ้าจี้ น้ำกรดสาด เป็นต้น

การกระทำใด ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ความสำคัญอยู่ที่ว่าการกระทำนั้นต้องเป็นเหตุให้บุคคลผู้ที่ถูกกระทำอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ เช่น จำเลยไชยาทำให้ผู้เสียหายมีนเมา เป็นเหตุให้ตกอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ดังนี้ถือว่า เป็นการใช้กำลังประทุษร้าย (คำพิพากษาฎีกาที่ 529/2509)

คนเฝ้าบ้านของเจ้าทรัพย์ได้ยินเสียงในบ้านเจ้าทรัพย์จึงเดินไปเปิดประตูและเรียกบุตรของเจ้าทรัพย์ จำเลยที่ 1 เข้ามาจับมือคนเฝ้าบ้านให้เข้าไปในบ้านและไม่ให้ส่งเสียงดัง ในขณะที่จำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 3 กำลังลักทรัพย์อยู่ การกระทำของจำเลยที่ 1 เป็นการใช้กำลังประทุษร้าย ถือได้ว่าจำเลยร่วมกันลักทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้าย มีความผิดฐานปล้นทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1609/2516)

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

จำเลยปิดไฟฉายที่ผู้เสียหายถืออยู่จนหลุดจากมือ ผู้เสียหายก้มลงเก็บไฟฉาย จำเลยกระชากเอาสร้อยคอพาหนะไป การปิดไฟฉายเป็นการกระทำแก่เนื้อตัวหรือกาย เป็นการใช้กำลังประทุษร้ายเป็นชิงทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 361/2520)

ลักษณะพาพร้อมกรง โดยแยงกรงกับผู้เสียหาย ผู้เสียหายสู้กำลังจำเลยไม่ได้ จำเลยแยงเอาไปได้ ไม่ถือเป็นการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจ และไม่ไช่ทำให้อยู่ในภาวะไม่สามารถขัดขืนได้ ไม่เป็นชิงทรัพย์ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2103/2521)

มาตรา 1 (7) "เอกสาร" หมายความว่า กระดาษหรือวัตถุอื่นใดซึ่งทำให้ปรากฏตามความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแบบแผนอย่างอื่นจะเป็นโดยวิธีพิมพ์ ถ่ายภาพ หรือวิธีอื่นอันเป็น

หลักฐานแห่งความหมายนั้น

จากบทนิยามข้างต้น “เอกสาร” นอกจากจะทำบนกระดาษแล้ว อาจจะทำบนสิ่งใดก็ได้ แต่ข้อสำคัญ จะต้องทำให้ปรากฏความหมายบนสิ่งนั้น กล่าวคือสามารถอ่านได้ หรือเข้าใจได้ โดยไม่ว่าจะทำเป็นตัวอักษร ตัวเลข ผัง หรือแผนแบบอย่างอื่น เช่น อักษร และเลขหมายที่พานท้ายป็นอันเป็นเครื่องหมายทะเบียนอาวรุปีนของเจ้าพนักงานนั้นเป็นหลักฐานแห่งความหมายของเจ้าพนักงาน ทำให้ปรากฏไว้ อันจัดว่าเป็นเอกสารตามความในมาตรา 1 (7) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1269/2503)

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกา

ภาพถ่ายห้อง เครื่องใช้ ตู้เสื้อผ้า และของอื่น ๆ ในบ้าน ไม่ได้แสดงความหมายอย่างใด ไม่เป็นเอกสารตาม มาตรา 1 (7) การเอาไปเสียไม่เป็นความผิดตาม มาตรา 188 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1209/2522)

ภาพถ่ายสำเนารายการประวัติอาชญากรที่เจ้าหน้าที่รับรอง แต่เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับรองที่ภาพถ่าย ภาพถ่ายนี้ไม่ใช่เอกสารราชการเป็นแต่เอกสารตาม มาตรา 1 (7) จำเลยกรอกข้อความเพิ่มเติมลงไป แม้จะเป็นความจริงก็เป็นปลอมเอกสารตาม มาตรา 264 วรรค 2 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1375/2522)

จำเลยเอาภาพถ่ายผู้อื่นรับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต มาและสวมครุยวิทยฐานะมาปิดภาพถ่ายเฉพาะใบหน้าของจำเลยลงไปแทน แก้มเลข พ.ศ. 2508 เป็น 2504 แล้วถ่ายเป็นภาพใหม่ ดูแล้วเป็นภาพจำเลยรับปริญญา มีตัวอักษรว่า มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ พ.ศ. 2504 เป็นภาพถ่ายที่ไม่ได้ทำให้ปรากฏตามความหมายด้วยตัวอักษรฯ ตามมาตรา 1 (7) เลข พ.ศ. ก็ไม่ปรากฏความหมายในตัวเอง ไม่เป็นปลอมเอกสาร (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1530/2522)

มาตรา 1 (8) “เอกสารราชการ” หมายความว่าเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้น หรือรับรองในหน้าที่และให้หมายความรวมถึงสำเนาเอกสารนั้น ๆ ที่เจ้าพนักงานได้รับรองในหน้าที่ด้วย

ตามบทนิยามข้างต้น “เอกสารราชการ” หมายถึงเอกสารอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นในหน้าที่
2. เอกสารซึ่งเจ้าพนักงานไม่ได้ทำขึ้น แต่ได้รับรองในหน้าที่
3. สำเนาของเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นในหน้าที่
4. สำเนาของเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานไม่ได้ทำขึ้น แต่ได้รับรองในหน้าที่

ข้อสังเกต

1. “เอกสารราชการ” นั้น ในชั้นแรกจะต้องเป็นเอกสารตามมาตรา 1 (7) ก่อน ถ้าไม่เป็น

“เอกสาร” ก็ย่อมจะเป็นเอกสารราชการไม่ได้

2. ผู้กระทำเอกสารจะต้องเป็นเจ้าของงานและจะต้องเป็นการทำในหน้าที่ด้วย เพราะถ้ามิใช่เป็นการทำในหน้าที่แม้ผู้กระทำจะเป็นเจ้าของงาน ก็ไม่ถือว่าเป็นเอกสารราชการ เช่น เอกสารราชการจะต้องเป็นเอกสารที่เจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ตั้งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (8) บันทึกที่จำเลยเขียนขึ้นไว้ทั้งฉบับ และเขียนขึ้นไว้เป็นส่วนตัวโดยจำเลยมิได้มีหน้าที่ในราชการนั้น มิใช่เอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1112/2507)

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

พระราชบัญญัติลื้อเลื่อนเป็นแต่กำหนดลักษณะและราคา เครื่องหมายสำหรับผู้ขับขี่ลื้อเลื่อนรับจ้าง แต่ไม่ได้ให้เจ้าหน้าที่จัดทำขึ้น เครื่องหมายนั้นผู้ใดทำขึ้นก็ไม่ผิดฐานปลอมหนังสือราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1991/2500)

ใบมอบอำนาจที่แสดงว่าเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินมอบให้ทำการโอนกรรมสิทธิ์แทนนั้น มิใช่เอกสารสิทธิอันเป็นเอกสารราชการ เพราะหนังสือมอบอำนาจก็คือเอกสารธรรมดาซึ่งบุคคลหนึ่งมอบให้บุคคลอีกคนหนึ่งมีอำนาจทำนิติกรรมแทน แม้จะใช้แบบพิมพ์ของสำนักงานที่ดินและเจ้าพนักงานได้บันทึกว่าตรวจแล้วแสดงว่าเจ้าพนักงานได้ดูแล้วก็ตาม ก็มีได้หมายความว่าเอกสารนั้น เจ้าพนักงานได้ทำขึ้น หรือรับรองในหน้าที่แต่อย่างใดไม่ เพราะเอกสารนั้นทำมาจากที่อื่นก่อน ถึงเจ้าพนักงาน จึงเป็นเอกสารธรรมดา (คำพิพากษาฎีกาที่ 1764/2506)

ใบอนุญาตขับขี่รถยนต์สาธารณะที่นายทะเบียนยานพาหนะออกให้เป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 40/2507)

หนังสือแจ้งการครอบครองที่ดินแบบ ส.ค. 1 เป็นเอกสารสิทธิที่ผู้ครอบครองที่ดินทำขึ้นตามประมวลกฎหมายที่ดิน เพื่อสงวนสิทธิบนที่ดินนั้น มิใช่เอกสารทางราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 285/2507, คำพิพากษาฎีกาที่ 890/2508)

ภาพถ่ายสำเนารายการประวัติอาชญากรที่เจ้าหน้าที่รับรอง แต่เจ้าหน้าที่ไม่ได้รับรองภาพถ่าย ภาพถ่ายนี้มิใช่เอกสารราชการ เป็นแต่เอกสารตาม มาตรา 1 (7) จำเลยกรอกข้อความเพิ่มเติมลงไปแม้จะเป็นความจริง ก็เป็นการปลอมเอกสารตามมาตรา 264 วรรค 2 คำพิพากษาฎีกาที่ 1375/2522 /2522

บัตรประจำตัวข้าราชการเป็นเอกสารซึ่งเจ้าพนักงานได้ทำขึ้นในหน้าที่ เป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2979/2522)

มาตรา 1 (9) “เอกสารสิทธิ” หมายความว่าเอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลงโอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ

จากบทนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่า ความสำคัญอยู่ที่ต้องเป็นหลักฐานแห่งนิติกรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 112 กล่าวคือ ก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

กรณีเป็นเอกสารสิทธิ

เช็คเป็นหนังสือสำคัญ (เอกสารสิทธิ) ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เช็คเป็นตัวแทนชนิดหนึ่งส่งให้ธนาคารจ่ายเงิน จึงเป็นหนังสือสำคัญ แก่การก่อหนี้สิน หรือเป็นหลักฐานแก่การเปลี่ยน แก่ เลิกร้างหรือโอนหนี้สิน (คำพิพากษาฎีกาที่ 1233/2502)

หนังสือแจ้งการครอบครองที่ดินตามแบบ ส.ค. 1 เป็นหนังสือสำคัญที่จะทำให้ผู้แจ้งมีสิทธิครอบครองอยู่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน จึงเป็นเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 265 (คำพิพากษาฎีกาที่ 456/2506)

บัญชีรับจ่ายเงินเบ็ดเตล็ดของทางราชการเมื่อผู้มีสิทธิได้รับเงินและได้ลงลายมือชื่อในซองนั้น และได้รับเงินไปแล้ว ย่อมเป็นหลักฐานแห่งการระงับไปซึ่งสิทธิ คือทำให้ผู้นั้นหมดสิทธิที่จะเรียกร้องเอาเงินจากทางราชการได้อีก ซึ่งตรงตามความหมายของคำว่าเอกสารสิทธิในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (9) แล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 778/2506)

บิลซื้อเรือสินค้าต่าง ๆ เป็นหลักฐานแห่งการก่อหนี้สินและสิทธิเรียกร้อง จึงเป็นเอกสารสิทธิตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 584/2508)

สำเนาบันทึกข้อตกลงเรื่องกรรมสิทธิ์รวมที่พิมพ์ลงในแบบพิมพ์ ท.ด.70 ของสำนักงานที่ดิน ซึ่งไม่มีเจ้าพนักงานรับรองสำเนาว่าถูกต้องและมีได้มีอะไรแสดงให้เห็นว่าเป็นเอกสารที่เจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ย่อมไม่เป็นเอกสารราชการ แต่โดยที่เป็นเอกสารซึ่งแสดงถึงการมีกรรมสิทธิ์รวมในที่ดินจึงเป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1731-1732/2514)

เอกสารที่มีข้อความว่าจำเลยที่ 1 ชื่อที่ดินโดยลงชื่อโจทก์เป็นผู้ซื้อแทน จำเลยที่ 1 ต้องการที่ดินเมื่อใด โจทก์จะโอนโฉนดคืนให้ นั้น เป็นหลักฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงสิทธิของโจทก์ในที่ดิน จึงเป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 709/2516)

ใบเสร็จรับเงินค่าภาษีรถยนต์ที่ทางราชการออกให้ ย่อมเป็นหลักฐานแสดงว่าทางราชการ

ได้รับชำระค่าภาษีรถยนต์ไว้แล้ว มีผลทำให้การเก็บภาษีรถยนต์ของรัฐเป็นอันเสร็จสิ้นไป จึงเป็นเอกสารสิทธิอันเป็นเอกสารราชการ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2266 ถึง 2278/2519)

จำเลยเป็นพนักงานประจำเขียนใบเสร็จรับเงินก้อนแรกให้ผู้ชำระเงิน 35 บาท แต่เขียนสำเนาที่สองส่งคลังและทอนสามติดอยู่ในเล่มรายละเอียด 25 บาท บ้าง 10 บาท บ้าง ลงวันคนละวัน ส่งเงินตามสำเนายกยอกเงินที่เหลือ ดังนี้เป็นการปลอมเอกสารสำเนาใบเสร็จรับเงินอันเป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1653/2520)

จำเลยทำปลอมขึ้นซึ่งคำขอและสัญญากู้เงินจากกรมตำรวจ อันประกอบด้วยความเห็นของผู้บังคับบัญชารับรองว่าผู้กู้มีความเดือดร้อนและจำเป็นจริงควรให้กู้เป็นกรณีพิเศษ พร้อมด้วยบันทึกของผู้บังคับบัญชา ซึ่งยอมเป็นผู้ค้ำประกันในการกู้ยืมนี้ หนังสือที่จำเลยทำปลอมขึ้นนี้เป็นเอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อให้เกิดสิทธิแก่ทางราชการกรมตำรวจที่จะเรียกร้องให้แก่ผู้และผู้ค้ำประกันชำระหนี้ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการปลอมเอกสารสิทธิอันเป็นเอกสารราชการ ตาม มาตรา 266 (1) (คำพิพากษาฎีกาที่ 2716/2522)

กรณีไม่เป็นเอกสารสิทธิ

หนังสือมอบอำนาจให้จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนเจ้าของที่ดินนั้น เป็นเอกสารที่บุคคลธรรมดาทำขึ้น จึงไม่ใช่หนังสือราชการและไม่ใช่หนังสือสำคัญ (เอกสารสิทธิ) เพราะไม่ใช่หนังสือสำคัญแก่การตั้งกรรมสิทธิ สิทธิหรือเป็นหลักฐานแห่งการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือเลิกจ้าง โอนกรรมสิทธิแต่อย่างใด (คำพิพากษาฎีกาที่ 668/2502)

คำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย เป็นเพียงคำบอกกล่าวให้ดำเนินคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ใช่เอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 ข้อ 9 ฉะนั้นจะได้รับความว่าจำเลยมีเจตนาทุจริตหลอกลวงให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ก็ถึงโทษจำเลยฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 341 ไม่ได้ (คำพิพากษาฎีกาที่ 928/2506)

ใบอนุญาตขับขี่ยานยนต์สาธารณะที่นายทะเบียนยานพาหนะออกให้ เป็นเพียงอนุญาตให้ขับขี่ยานยนต์สาธารณะได้เท่านั้น ไม่ได้เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิแต่อย่างใดจึงไม่ใช่เอกสารสิทธิ แต่เป็นเอกสารราชการ เพราะเป็นเอกสารที่เจ้าพนักงานทะเบียนยานพาหนะเป็นผู้ทำขึ้น (คำพิพากษาฎีกาที่ 40/2507)

ใบแต่งตั้งนายมีข้อความตามแบบพิมพ์ไม่นอกเหนือแบบพิมพ์ ไม่ใช่เอกสาร เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ ไม่ใช่เอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 1 (9) (คำพิพากษาฎีกาที่ 1107/2509)

แบบสำรวจที่บริษัทการค้ามอบให้แก่ลูกจ้างของบริษัท เพื่อไปสำรวจและกรอกรายการสินค้าจำหน่ายตามร้านซึ่งเป็นลูกค้าของบริษัท กับกรอกจำนวนสินค้าที่ได้จ่ายชดเชยให้ร้านค้าเหล่านั้น ตามกฎเกณฑ์ของบริษัท เป็นหลักฐานแสดงการจ่ายสินค้าชดเชยให้แก่ร้านค้าเหล่านั้น หาใช่หลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิแต่ประการใด ไม่ใช่เอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 554/2514)

ใบมอบอำนาจให้จดทะเบียนแก่โฉนดที่ดินมอบให้ทำนิติกรรมแทน ไม่เป็นหลักฐานแห่งการก่อตั้งสิทธิไม่ใช่เอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 2417/2520)

ใบมอบอำนาจให้ถอนจำนอง และจำนองใหม่เป็นแต่มอบอำนาจให้จัดการอย่างใดอย่างหนึ่งแทนไม่ใช่เอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 534/2522)

เจ้าพนักงานตำรวจในแผนกยานพาหนะใช้ใบเสร็จรับเงินค่าภาษีรถยนต์ ซึ่งมีเลขฉบับที่และเล่มที่ตรงกับฉบับอื่นที่แท้จริง ออกให้แก่ผู้ชำระเงิน โดยประทับตราชื่อของจำเลยลง เพื่อให้เห็นว่าเป็นใบเสร็จที่แท้จริง แล้วยกยอกเงินที่ได้รับ เป็นปลอมเอกสารราชการ แต่ไม่ใช่เอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1931/2522)

ใบรับรองของผู้รับเงินช่วยค่ารักษาพยาบาลเป็นคำชี้แจงของผู้ขอเบิกเงิน บันทึกของเจ้าหน้าที่ว่าตรวจถูกต้องอนุมัติให้จ่ายเงินได้เป็นคำชี้แจงของเจ้าหน้าที่บัญชีหน้าบ สมุดคู่มือวางฎีกา เป็นแต่เอกสารราชการมิใช่หลักฐานแห่งสิทธิ ไม่เป็นเอกสารสิทธิ (คำพิพากษาฎีกาที่ 3287/2522)

มาตรา 1 (10) “ลายมือชื่อ” หมายความว่ารวมถึงลายพิมพ์นิ้วมือและเครื่องหมายซึ่งบุคคลลงไว้แทนลายมือชื่อของตน

จากบทนิยามข้างต้นพอจะแยกลายมือชื่อออกได้เป็น 3 อย่าง คือ

1. ลายมือชื่อของผู้ที่เป็นเจ้าของชื่อซึ่งก็คงจะหมายถึงลายเซ็นชื่อของผู้นั้น
2. ลายพิมพ์นิ้วมือ บุคคลบางคนไม่สามารถเขียนหนังสือได้ ก็ใช้ลายพิมพ์นิ้วมือของตนแทนการลงลายมือชื่อ
3. เครื่องหมายอื่น ๆ เป็นเครื่องหมายที่บุคคลใช้แทนลายมือชื่อของตนที่เป็นตัวอักษรเหมือนกัน เช่น ตราประทับ หรือเครื่องหมายอย่างอื่นในทำนองเดียวกันนี้

ข้อสังเกต

1. ลายมือชื่อตามประมวลกฎหมายอาญามีได้บัญญัติให้ต้องมีพยานรับรอง ซึ่งต่างกับลายมือ

ชื่อตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งต้องมีพยานรับรอง 2 คน ความสำคัญของลายมือชื่อในประมวลกฎหมายอาญาอยู่ที่ว่าลายมือชื่อนั้นต้องเป็นลายมือชื่อจริงของผู้มีชื่อในเอกสารนั้นเท่านั้น เช่น เซ็นชื่อปลอมลงในเอกสารก็มีความผิดฐานปลอมเอกสารแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่ามีพยานลงลายมือชื่อรับรองถูกต้องดังเช่นบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่

2. ลายมือชื่อนี้ การเซ็นชื่อจะต้องเซ็นทั้งชื่อตัวและชื่อสกุลจึงจะเป็นลายมือชื่อที่ถูกต้องหรือเพียงแต่เซ็นชื่อตัวก็เพียงพอแล้ว มีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 796/2486 จำเลยเติมนามสกุลของผู้เสียหายลงท้ายลายมือชื่อที่ผู้เสียหายได้เซ็นมอบไว้ให้แล้วเขียนสัญญาขึ้น และนำหนังสือนั้นไปใช้มีความผิดฐานปลอมหนังสือ

มาตรา 1 (11) “กลางคืน” หมายความว่าระหว่างเวลาพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น

บทบัญญัติของกฎหมาย “กลางคืน” ไม่ถือตามนาฬิกา แต่ถือเอาเวลาพระอาทิตย์ตกกล่าวคือถือเอาขณะที่มองไม่เห็นดวงอาทิตย์แล้วจนกระทั่งถึงเวลาเห็นดวงอาทิตย์ เช่น ตะวันตกดินแล้วแม้จะยังไม่มืดก็เป็นเวลากลางคืนแล้ว (คำพิพากษาฎีกาที่ 641/2499) จวนเวลาพลบค่ำแต่ยังไม่มืดไม่ใช่เวลากลางคืน ตามกฎหมาย (คำพิพากษาฎีกาที่ 1292/2498)

มาตรา 1 (12) “คุมขัง” หมายความว่าคุมตัว ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุก

มาตรา 1 (13) “ค่าไถ่” หมายความว่าทรัพย์สินหรือประโยชน์ที่เรียกเอา หรือให้เพื่อแลกเปลี่ยนเสรีภาพของผู้ถูกเอาตัวไป ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขัง

จากบทนิยาม “ทรัพย์สิน” มิได้จำกัดว่าจะต้องเป็นเงินเท่านั้น อาจจะเป็นสิ่งอื่นก็ได้ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 99 ว่า “ทรัพย์สินนั้น ท่านหมายความรวมทั้งทรัพย์สินทั้งวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาได้และถือเอาได้”

“ประโยชน์” ดังได้อธิบายไว้ในมาตรา 1 (1) “โดยทุจริต” ทั้งทรัพย์สินหรือประโยชน์นั้นต้องเป็นการเรียกเอา หรือให้เพื่อแลกเปลี่ยนเสรีภาพของผู้ถูกเอาตัวไป หรือถูกหน่วงเหนี่ยวกักขัง